

Ofegament per endeutament (2): Evolució del PIB a Catalunya i a Espanya

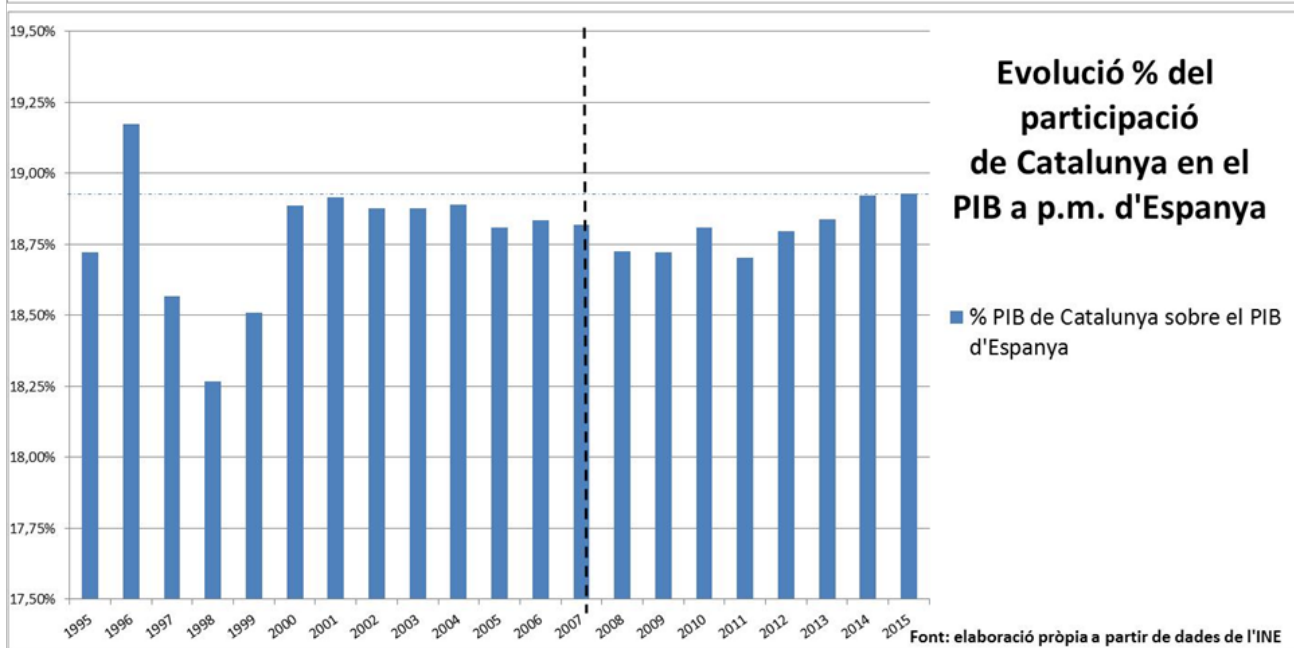
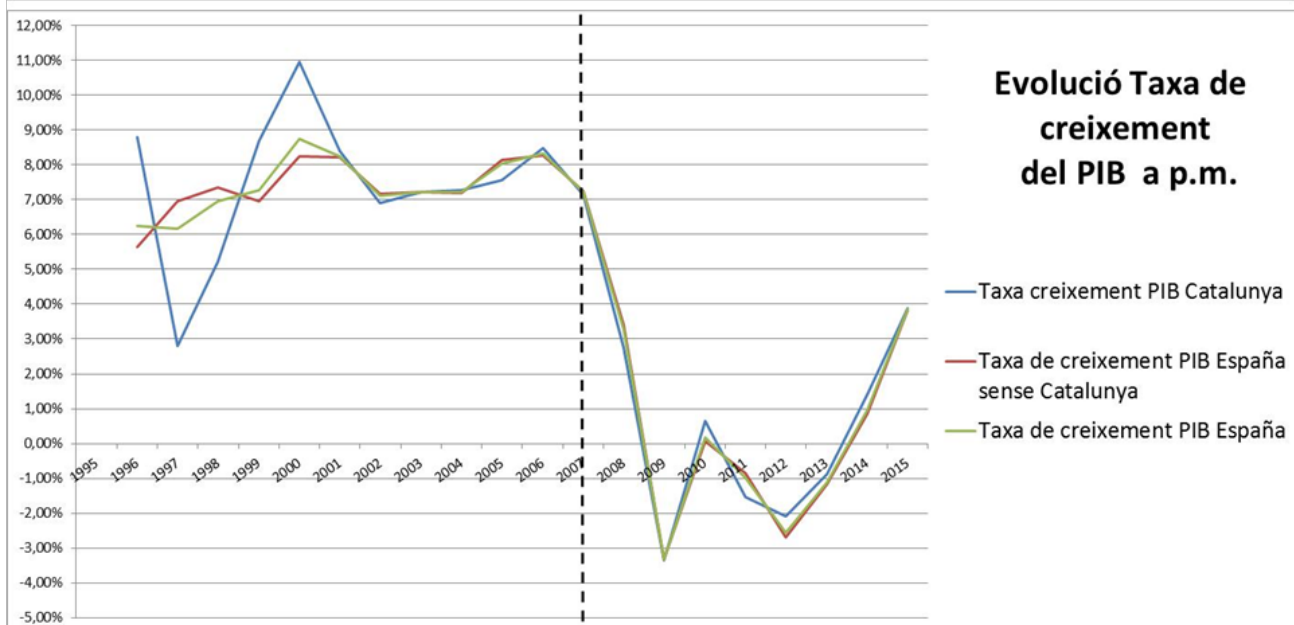
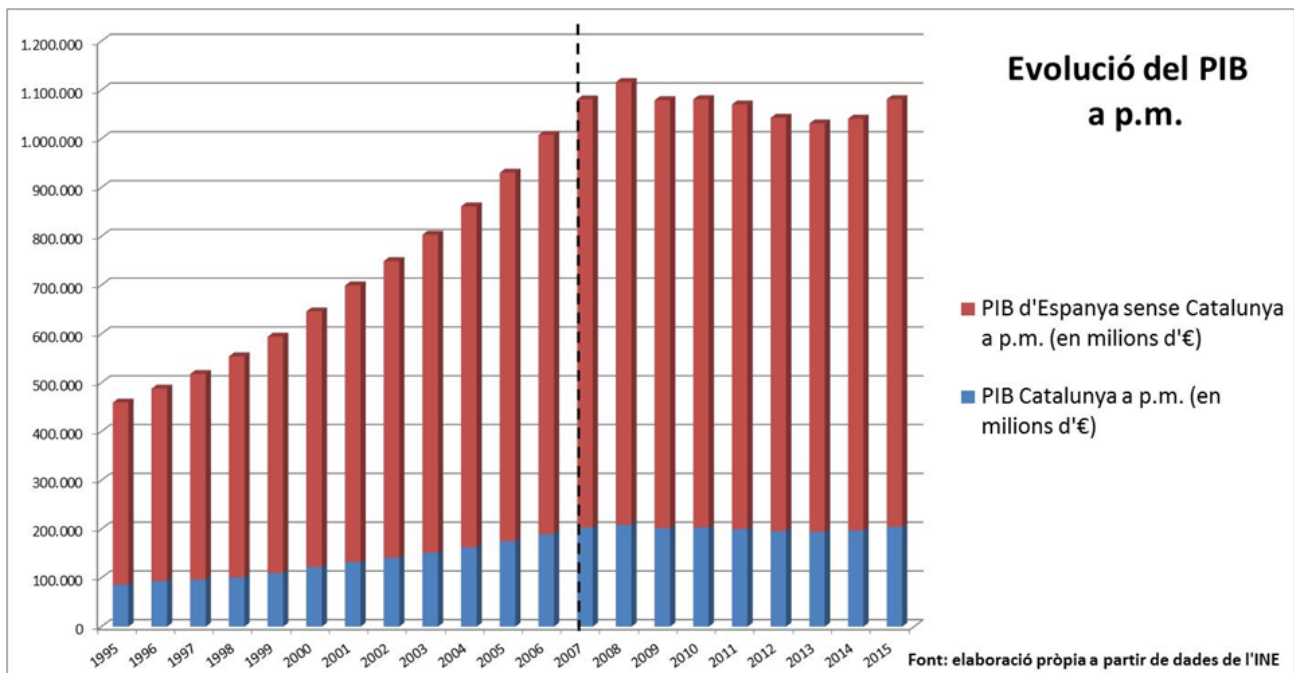
written by Josep Lluís de Villasante | 29 de juny de 2016

L'article que encetava aquesta sèrie descriu l'[evolució de l'endeutament de les administracions públiques espanyoles](#), en aquest segon article ens centrarem en l'evolució del PIB a Catalunya i a Espanya.

L'evolució del PIB a Catalunya i a Espanya

A continuació es presenten 3 gràfics on es mostra l'evolució del PIB a preus de mercat de Catalunya i d'Espanya durant el període de 20 anys 1995-2015.

Gràfic 3: Evolució del PIB a p.m. de Catalunya i Espanya, amb i sense Catalunya (1995-2015)

Observant les dades contingudes en els gràfics anteriors es poden fer les següents consideracions:

1. Es pot observar que en els períodes de fort creixement anteriors a la crisi (**2002-2008**), Catalunya va créixer **lleugerament menys** que Espanya (sense Catalunya), cosa que també va comportar perdre pes respecte al total del PIB espanyol.
2. Addicionalment, l'inici de la crisi també afecta Catalunya de manera més directa, **en desaccelera el creixement més ràpidament**, mentre que a Espanya aquest efecte és més lent, però també finalment més profund i persistent. **Catalunya inicia abans la recuperació** i amorteix la caiguda de l'economia en el conjunt d'Espanya.
3. Catalunya, però, s'ha comportat millor que Espanya (sense Catalunya) durant la crisi (2009-2014). Si bé immediatament abans de la crisi les dades indiquen que creixia una mica menys, **l'impacte de la crisi ha sigut menor a Catalunya** en termes de decreixement (i consegüentment també de reducció d'ocupació, encara que aquesta és una qüestió no estudiada aquí).
4. La crisi ha significat una esmena a la totalitat a la política econòmica, de **desenvolupament i d'inversió en infraestructures** a Espanya seguida en el decenni anterior a la crisi. Algú s'ha preguntat: "com es faran les truites, si el pinso es reparteix a gallines no ponedores alhora que s'intenta matar la gallina dels ous d'or?".
5. En la sortida de la crisi (any 2014) el creixement de Catalunya (1,4%) és clarament superior al del conjunt d'Espanya (1,0%). Les taxes de creixement del PIB a p.m. d'Espanya sense tenir en compte Catalunya, es redueixen al 0,9% el 2014.

6. Es podria inferir que el model de **creixement espanyol** dona símptomes d'**esgotament al 2010** i sembla que no acaba de trobar, de moment, una assignació de recursos alternativa per consolidar millor la sortida de la crisi. Aquest no sembla tant el cas de Catalunya.
7. La tradicional assignació de recursos en els principals sectors intensius en mà d'obra, de baixa productivitat i la tradició poc exportadora d'Espanya (sense Catalunya), sembla que no tenen gaire cabuda en el context econòmic actual. Els models de creixement expansiu i de baixa productivitat d'èpoques anteriors han sofert un fort correctiu i ajust amb la crisi i, possiblement, difícilment es tornaran a veure amb la mateixa intensitat.
8. Tancat l'exercici de 2015, ni Catalunya ni Espanya han recuperat el PIB a preus corrents màxim que tenien a finals del 2008. Tot just ara ens situem on érem aproximadament el 2007.
9. El pes de l'economia catalana en el conjunt d'Espanya no fa sinó créixer tendencialment en els darrers anys d'ajust i sortida de la crisi: assoleix un 18,93% al final de 2015.

Analitzem a continuació, en la taula 3, les taxes de creixement del PIB a p.m. en els darrers quadriennis amb taxes anuals acumulatives (cal tenir en compte que són dades que inclouen la inflació i no reflecteixen el creixement real de l'economia, però són les consistents per a l'anàlisi conjunta amb l'endeutament):

Taula 3: Creixement del PIB a p. m. per quadriennis (1998-2014)

Període	Espanya	Catalunya	Espanya sense Catalunya
1998-2002	35,24%	39,75%	34,23%
Taxa anual	7,84%	8,73%	7,64%
2002-2006	34,52%	34,22%	34,60%
Taxa anual	7,70%	7,64%	7,71%
2006-2010	7,24%	7,09%	7,27%
Taxa anual	1,76%	1,73%	1,77%
2010-2014	-3,68%	-3,11%	-3,81%
Taxa anual	-0,93%	-0,79%	-0,97%
2006-2015	7,26%	7,80%	7,14%
Taxa anual	0,78%	0,84%	0,77%
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE			

A partir del que mostren les dades de la taula 3, es poden fer les consideracions següents:

1. Tot i que abans de l'any 2002 Catalunya creixia per sobre d'Espanya (sense Catalunya), en el darrer tram del període de fort creixement econòmic anterior a la crisi **(2002-2010) sembla que l'estructura productiva catalana se'n va beneficiar menys**. Des de 2002 a 2010, Catalunya creix lleugerament menys que Espanya. Un cop iniciada la crisi financera internacional del 2007, curiosament sembla també que aquesta té una aparent repercussió inicial a Espanya menor que a Catalunya. Aquesta qüestió podria explicar-se per la major obertura de l'economia

catalana a l'exterior, així com per una estructura productiva diferencial en sectors i objectius corporatius. O l'efecte combinat d'ambdues, o més raons.

2. Nogensmenys, els efectes de l'etapa més dura de la crisi són més profunds a Espanya que a Catalunya, com demostren les dades del 2010 al 2014. Mentre Espanya (sense Catalunya) presenta un creixement negatiu de l'0,97% anual acumulatiu, a Catalunya només és del -0,79%. Es pot afirmar que **la resistència econòmica de Catalunya**, especialment als darrers anys, és el que **amorteix** els efectes greus de la no recuperació prou tangible de l'economia del conjunt de l'Estat espanyol.
3. Si considerem els nou anys del conjunt del període de la crisi, 2006-2015, Catalunya ha crescut finalment a un ritme positiu conjunt del 0,84% anual acumulatiu, mentre que Espanya (sense Catalunya) només ho ha fet al 0,77%.
4. **La dependència del creixement del PIB espanyol del creixement del PIB català és, avui per avui, un fet significatiu.** Potser massa, segons com. Com hem vist abans, la participació de Catalunya en el PIB d'Espanya només fa que créixer tendencialment els darrers anys, fins assolir un pes de quasi el 19% del PIB conjunt d'Espanya al final de 2015. El perill rau que un cop consolidat el creixement, res assegura que les polítiques públiques no persisteixin en una assignació de recursos públics, inversió i en un model de creixement que torni a perjudicar de forma relativa les necessitats de l'economia catalana.

La crisi ha tingut un abast profund a Europa però, a hores d'ara, **ja podem calibrar la gran diferència en l'impacte produït a diferents països.** No només la diferència ha estat entre nord i sud, sinó també entre els diferents països del sud, anomenats PIGS (3) fa uns anys. Grècia i Espanya, tot i que amb diferent profunditat i intensitat, s'han endut la

pitjor part i amb gran diferència. Ambdós països presenten també elevats graus d'evasió i elusió fiscal.

Daron Acemoglu i James A. Robinson (4) assenyalen que no és la ignorància, ni la cultura, ni el clima, ni la falta d'ètica protestant el que fa pobres els països, sinó les seves elits. **Les elits que dissenyen institucions amb una visió fonamentalment extractiva i orientada al seu benefici exclusiu**, acaben fracassant. César Molinas (5) ha escrit llibres i articles popularitzant aquests conceptes aplicats a Espanya.

A Europa, els països que funcionen solen dotar-se d'institucions inclusives i més transparents, que actuen de forma més objectiva en benefici de la major part de la població i que -tant si tenen un perfil liberal com socialdemòcrata- compten amb elevades cotes de benestar garantides pel sector públic.

Recentment, Carlos Sebastian (6) -al seu nou llibre- aprofundeix en les característiques pròpies de la crisi econòmica. El sistema educatiu no funciona, no hi ha l'emprenedoria necessària, el model de creixement no és l'adequat i no crea prou ocupació de qualitat... Però, per a Sebastian, tots aquests i altres problemes deriven d'un de principal: el **deteriorament institucional**, conseqüència de la manera d'exercir el poder polític. Les cúpules dels partits majoritaris ocupen totes les institucions i nomenen personatges molt afins, quan no militants i amics personals, inclosos el Tribunal Constitucional o el Tribunal de Comptes.

Així no es fa estranya la gran connivència **-portes giratòries-** entre el sector públic i les grans empreses d'alguns sectors, amb regulacions distorsionades i concessions desfavorables als ciutadans (banca, elèctriques, telecomunicacions...), amb supervisió ineficient, rendes d'oligopoli i insuficient competència. Tampoc, no es fa estranya la **superabundància legislativa** (100.000 disposicions normatives, uns 10 cops més

que Alemanya) però devaluada pel poc valor atorgat al seu compliment: baixa seguretat jurídica, escassa qualitat de les administracions, dèficits de transparència...

L'Administració pública afavoreix excessivament uns actors en detriment d'altres, la justícia és molt ineficient, cosa que fa que massa espanyols –segons Sebastian- comparteixin uns valors contraris a l'eficiència i a la innovació. Sovint s'incompleixen normes i contractes, es retarden els pagaments..., accions que limiten i ofeguen el dinamisme econòmic.

Recentment, Josep Pijoan-Mas, Manel García-Santacana i altres (7) han estudiat l'evolució de les empreses espanyoles a partir d'analitzar en profunditat les més de 500.000 que figuren en les bases de dades del Registre Mercantil. Conclouen: **la ineficient assignació de recursos des del sector públic, basat en el clientelisme, no ha afavorit la millora de productivitat.**

Els recursos no drenen cap als millors projectes empresarials. Quan l'economia creix, els recursos i el finançament es destinen als sectors i empreses menys productius, en les quals la influència del sector públic és més gran (amiguisme-clientelisme-corrupció...). **Estimen que el clientelisme s'ha emportat un mínim del 4% del PIB** entre 1995 i 2007, que és només la part que han pogut mesurar.

Cada cop més autors coincideixen que el marc institucional espanyol, en el qual es desenvolupa l'activitat econòmica, és la principal causa de l'estancament de la productivitat alhora que impedeix el canvi de model productiu. Espanya té massa feina a fer: simplificar l'aparell legal, fer complir la llei d'igual manera a tothom, millorar la qualitat de les administracions, restablir mecanismes de control al poder executiu... Aquests només serien els primers passos per canviar les actuals maneres d'exercir el poder i així, amb l'exemple, el marc mental de molt bona part de la població espanyola. (Es

vol fer? Es pot fer?)

A Espanya, l'acció política està força marcada per l'amiguisme-clientelisme que en massa ocasions llisca suaument fins a la corrupció. És l'estructura productiva i la forma com es fan els grans negocis el principal escull al benestar. Amb la crisi s'ha enfonsat el castell de cartes construït desenfrenadament en la dècada anterior. **0 regeneració profunda, costosa, inversemblant, dels instal·lats - l'establishment-, o declivi sostingut** fins a profunditats desconegudes.

NOTES:

(3) PIGS és un acrònim anglès pejoratiu amb el qual mitjans financers anglosaxons (per exemple *Financial Times*) es van referir al grup de països de la Unió Europea conformat per Portugal, Itàlia, Grècia i Espanya, per incidir en els problemes recurrents de dèficits i balança de pagaments que arrossegueu històricament. Després de 2011, s'hi inclou Irlanda (amb l'acrònim PIIGS) per referir-se a uns països anteriorment referits com "exemplars" i que van patir una crisi diferencial comparada a la resta d'Europa. Aquest terme s'usa per assenyalar la fragilitat del creixement econòmic de països històricament pobres d'Europa, protagonistes del creixement dels anys 90, que s'ha fet servir tant per analistes econòmics com per acadèmics. Aquests països tenen també en comú ser països de la perifèria europea, la qual cosa facilita els prejudicis històrics existents en relació amb els països mediterranis o els prejudicis britànics sobre els irlandesos. Està construït de forma equivalent al terme BRICS (Brasil, Rússia, Índia, Xina i Sud-àfrica, economies emergents), però amb intenció oposada, ja que *brick* significa maó i *pig* porc. Específicament es fa referència a una frase feta per designar una cosa inversemblant: *flying pig* (porc que vola).

(4) Daron Acemoglu i James A. Robinson: *Por qué fracasan los países*, Deusto S.A., Ediciones 2012.

(5) Cesar Molinas: *Qué hacer con España*, Destino, 2013, i en diferents articles de divulgació a *La Vanguardia*, *El País*, etc.

(6) Carlos Sebastián: *España estancada: por qué somos poco eficientes*, Galaxia Gutenberg, 2016.

(7) Manuel García-Santacana (UPF), Enrique Moral-Benito (Banco de España), Josep Pijoan-Mas (CEMFI i CEPR) i Roberto Ramos (Banco de España): *Growing like Spain: 1995-2007*, juliol 2015. Article acadèmic gràcies al qual han estat nominats al premi de millor projecte d'investigació 2015 de *La Vanguardia*.